

INSTITUTIONEN FÖR PEDAGOGIK
OCH SPECIALPEDAGOGIK

15 år med nordiskt nätverk för aktionsforskning

Karin Rönnerman, Eli Moksnes Furu, Petri Salo

RIPS: Rapporter från Institutionen för pedagogik och
specialpedagogik, nr 14

© KARIN RÖNNERMAN, ELI MOKSNES FURU, PETRI SALO, 2018
ISBN 978-91-86857-21-9 (pdf)
ISBN 978-91-86857-23-3 (tryckt)

Rapporten finns även i fulltext på:
<https://gupea.ub.gu.se/handle/2077/56130>

RIPS: Rapporter från Institutionen för pedagogik och specialpedagogik RIPS är en digital skriftserie, startad 2011, som ges ut av institutionen för pedagogik och specialpedagogik vid Göteborgs universitet och publiceras som Open-Access via GUPEA (Göteborgs universitets publikationer – elektroniskt arkiv).

Redaktion: Girma Berhanu och Monica Reichenberg

Abstract

Title: 15 years with the Nordic Network for Action Research
Author: Karin Rönnerman, Eli Moksnes Furu, Petri Salo
Language: Swedish with an English summary
ISBN: ISBN 978-91-86857-21-9 (pdf)
Keywords: action research, network, collaboration, education, research, nordic

This report is about the establishment of a Nordic Network for Action Research and how the network has been working with the academic tasks of *research, education, and cooperation* with the society. The Network was established in 2004 and has worked together around specific issues about action research viewed from a Nordic perspective based on a culture of *bildung* and folk enlightenment. In the research part papers have been written and presented in Nordic and European conferences as well as at a conference in Australia. From the papers, both articles and books have been developed and published internationally. Within education, a Nordic master's program in Education started in 2011 at the Department of Education and Special Education in collaboration with UiT the Arctic University of Norway. This collaboration has been around students, both Swedish and Norwegian, during the full program (4 years part-time). Many different ways have been used on-line to keep up with the collaboration. The students have also participated in the conference set up by building the network, where they have presented action research carried out in their own schools. A core in the network has been to establish partnerships with schools in municipalities close to the universities. These collaborations have been documented and presented in international books but have also been a good way for researchers to have a link to schools for their research as well as for schools to have a link to universities in discussing action research. The report is finalized with a short analysis from the lens of the theory of practice architectures to understand what enabled and constraint the activities during 15 years.

Innehåll

1. INLEDNING.....	7
Karins bakgrund	7
Elis bakgrunn	8
Petris bakgrund	9
Bildandet av ett Nordiskt Nätverk för AktionsForskning (NNAF)	9
Referenser.....	10
2. FORSKNING	11
Nätverkets arbete och utveckling mot fördjupad kunskap	11
Fas 1: Kunskap, verktyg och forskarrollen 2004 - 2007	12
Fas 2: Nordiska rötter och partnerskap mellan universitet och skolor 2005-2009.....	13
Fas 3: Internationellt samarbete 2010 - 2013	15
Fas 4: Teoretisk inramning av aktionsforskning 2013-2015.....	17
Fas 5: Professionsutbildningar med aktionsforskning 2015 - 2018.....	18
Forskningsgrupper.....	20
Forskningsmiljön SKUT vid Göteborgs universitet	21
Forskningsgrupp vid UiT.....	24
Forskningsgruppen vid Åbo Akademi.....	27
Skriveprosessen frem til ferdig bok	30
3. UTBILDNING	31
Utbildning vid Göteborgs universitet	31
Utbildning vid universitetet i Tromsø.....	32
Utveckling av Nordiskt masterprogram	34
Utveckling av aktionsforskning över tid.....	35
4. SAMVERKAN	37
5. NÄTVERKET I LJUSET AV TEORIN AV PRAKTIKARKITEKTURER.....	39
Slutord	42

6. PUBLIKATIONER ETT URVAL.....	43
Böcker.....	43
Avhandlingar.....	44
Artiklar.....	45

1. Inledning

Denna dokumentation handlar om hur det nordiska nätverket för aktionsforskning (NNAF) startades 2004 och hur arbetet har bedrivits under närmare 15 år. Dokumentationen är skriven av professor Karin Rönnerman, Göteborgs universitet, dosent Eli Moksnes Furu UiT Norges Arktiske universitet och professor Petri Salo Åbo Akademi i Vasa. Nätverket startade utifrån ett möte vid NERA-konferensen som hölls på Island 2004. Inledningsvis ges en kort bakgrund till var och en av de tre koordinatörerna och hur de på olika sätt kommit i kontakt med aktionsforskning och hur deras vägar korsades under början av 2000-talet.

För nätverket finns en upprättad hemsida där såväl aktuell information som historia för dess verksamhet finns samlad

<http://ips.gu.se/samverkan/natverk/nnaf>

Karins bakgrund

Karin Rönnerman disputerade 1993 på en avhandling benämnd *Lärarinnor utvecklar sin praktik – en studie av åtta lokala utvecklingsarbeten på lågstadiet* (Rönnerman, 1993). I samband med detta arbete kom hon i kontakt med professor Ken Zeichner från University of Wisconsin då han gav en kurs vid Umeå universitet om aktionsforskning i augusti 1993. Karin sökte sedan medel och vistades vid universitetet i Wisconsin en månad i maj 1995. Under samma tid hade Karin ansvar för en seminarieserie *Lärare forskar om sin praktik* som upprättades för de forskare som var involverade i samverkan om skolutveckling med närliggande kommuner. Till denna seminarieserie bjöds professor Tom Tiller från universitetet i Tromsø in som dels deltog i de interna seminarierna vid institutionen, dels gav en föreläsning när en ny seminarieserie startades med nya grupper av lärare.

1995 flyttade Karin och fick ett lektorat vid högskolan Trollhättan/Uddevalla (nuvarande högskolan Väst, (HV)). Hon arbetade där 50% och hade kvar 50% i Umeå för att slutföra arbetet med ett forskningsprojekt finansierat av Skolöverstyrelsen om fortsatt samverkan med en skola som deltagit i seminarierna om skolutveckling (Rönnerman, 1996). Vid

HV startade Karin ett påbyggnadsprogram för lärare (C/D-kurs) med inriktning mot aktionsforskning. 1997 fick Karin anställning som lektor vid Göteborgs universitet (GU).

Från 1999 ledde hon en studiecirkel i aktionsforskning som efter ansökan blev omvandlat till ett av institutionens kollegier *Aktionsforskningskollegiet* år 2000. Kollegiet var och är fortfarande en öppen seminarieverksamhet som riktar sig såväl inåt institutionen som utåt mot lärargrupper.

Ungefär samtidigt utlystes medel för upprättande av forskningsmiljöer vid den nystartade institutionen för pedagogik och didaktik. Karin erhöll medel och startade Skolutvecklingsgruppen (SKUT) som en intern grupp för forskning vid institutionen och som komplement till det tidigare startade aktionsforskningskollegiet.

År 2002 upprättade Karin en första kurs i aktionsforskning på forskarnivå. Kursen följdes av ytterligare en kurs våren 2003, som följdes av en fördjupning i december 2003, då Ken Zeichner bjöds in som medverkande lärare. Vid den andra kursen 2003 var en av deltagarna Eli Moksnes Furu. Eli bjöd senare in Karin att ge en föreläsning för studenterna i aktionsläring på Gotland och var senare även examinator för denna grupp studenter. De doktorander som medverkat i kurserna bjöds in att skriva kapitel till en antologi som Karin redigerade. Boken publicerades 2004 på Studentlitteratur (Rönnerman, 2004). Karin var gästprofessor vid Malmö högskola, 2007 där hon också genomförde en kurs i aktionsforskning för doktorander.

Elis bakgrunn

Eli Moksnes Furu har sin bakgrunn som lærer og skoleleder i mange år før hun startet på UiT i 1997 for å lede etter- og videreutdanningsstudier i «Skoleledelse og skoleutvikling» i Troms og Finnmark. I 1999 startet UiT et videreutdanningstilbud i aksjonslæring for lærere i Sverige, først i Nord-Sverige, og seinere i Helsingborg og på Gotland der Eli og flere kollegaer som var lærerutdannere var involvert. I en periode på 10 år var hun ansvarlig for å utvikle og lede aksjonslæringsstudier for svenske lærere helt opp til masternivå.

Arbeidet med aksjonslæringsstudiene medførte et behov for mer kunnskap om aksjonsforskning og aksjonslæring. I 2002 ble det derfor etablert ei lokal aksjonsforskningsgruppe ved UiT med Eli og kollega Torbjørn Lund som ledere. Det første felles skriveprosjektet resulterte i en antologi Tiller (2004) som man ønsket å presentere på NERA-konferanse i 2004 på Island med Karin

som opponent. Eli hadde siden 2000 hatt sin doktorandtjeneste i Stockholm og disputerte i 2007 med avhandlingen *Rak lærerrygg. Aksjonslæring i skolen* (Furu, 2007). I løpet av perioden hun oppholdt seg i Sverige, m tte hun Karin som foreslo   starte et nordisk nettverk i aksjonsforskning.

Petris bakgrund

Petri Salo har arbeidet ved  bo Akademi i Vasa, Finland, sedan 1995, fram till 2004 som forskningsbitr de, forskare, t.f. lektor og  verassistent. Hans forskningsintressen, innan orientering mot aksjonsforskning og professionell utvekkling i skolan, omfattet ett flertal vuxenpedagogiske teman, vuxenutbildningens historiske utvekkling, skolan i ett organisationsteoretisk perspektiv, lärande organisation, yrkesinriktad vuxenutbildning og n tverksanalyse. Petris interesse f r aksjonsforskning har ursprungligen att göra med hans forskning om folkbildning, interesse f r den angloamerikanske ”community adult education” tradisjonen og Paulo Freires frigörande pedagogik. Han disputerte  r 2002 med en avhandling om skolan som mikropolitisk organisation (Salo, 2002). Professor Tom Tiller från UIT, fungerade som opponent, og kom att bjuda Petri som föreläsare f r den aksjonsforskningsgruppe som då fanns ved UiT. Han kom også att bidra med ett kapittel om metaforer i skole og aksjonsforskning i den første Norske boken om aksjonsforskning som utkom 2004 (Tiller, 2004). Petri kom att fungere som v gledare f r den norske aksjonsforskningsgruppens skrivseminarium på Arbetslivsinstituttet i Stockholm h sten 2003. Det blev då naturligt att innbude honom att bli delaktig då det Nordiske nätverket grundades på NERA-konferansen 2004 i Reykjavik.

Bildandet av ett Nordiskt Nätverk f r AktionsForskning (NNAF)

I forbindelse med at Karin skulle være opponent på den norske boka, avtalte vi att vi skulle starte et nordisk nettverk og vi inviterte Petri Salo fra Vasa med, slik att alle de tre nordiske landene var representert på oppstartmøtet på Island som samlet til sammen åtte forskere. Der ble vi enige om att nettverket skulle ledes av en koordinator fra hvert av de tre landene; Karin (Sverige), Eli (Norge) og Petri (Finland).

Arbetet i det nordiska nätverket har karakteriserats av att ringa in olika teman för fördjupning av förståelsen av aktionsforskning som senare även innefattat en koppling till den nordiska utbildningstraditionen om bildning och folkbildning. Vidare har samarbete med yrkesverksamma varit centralt där också utbildning i aktionsforskning blivit en stor del i framför allt Sverige och Norge genom att ett gemensamt masterprogram skapades. Därutöver har nätverket värnat om en samverkan med yrkesverksamma och startade tidigt en konferens för forskare och yrkesverksamma med möjlighet att utbyta erfarenheter mellan yrkesverksamma inom skola och universitet och mellan yrkesverksamma från olika länder i norden. Denna dokumentation är därför upplagd utifrån universitetets tre huvuduppgifter; *forskning, utbildning, samverkan* då alla tre delarna varit centrala och självklara i nätverkets arbete.

Referenser

- Furu, E.M. (2007). *Rak lærertrygg. Aksjonslæring i skolen*. Dr. Avhandling. UiT Norges arktiske universitet
- Rönnerman, K. (1993). *Lärarinnor utvecklar sin praktik – en studie av åtta lokala utvecklingsarbeten på lågstadiet*. (Akad. Avhandling). Umeå: Umeå universitet, institutionen för pedagogik.
- Rönnerman, K. (1996). *Möjligheter för reflekterat lärande – ett projekt i samarbete mellan forskare och lärare*. Pedagogiska rapporter, Nr 50. Umeå: Umeå universitet, pedagogiska institutionen.
- Rönnerman (Red.). (2004). *Aktionsforskning i praktiken: Erfarenheter och reflektioner*. Lund: Studentlitteratur.
- Salo, P. (2002). *Skolan som mikropolitisk organisation. En studie i det som skolan är*. Åbo: Åbo Akademis förlag.
- Tiller, T (red.) (2004). *Aksjonsforskning i skole og utdanning*. Kristiansand: Høyskoleforlaget

2. Forskning

I denna del, *forskning*, återges den process som genomsyrat nätverkets arbete i sökandet efter fördjupad kunskap genom att komma samman och planera inför konferensdeltagande. I denna sammanställning har detta arbete över tid tematiserats, vilket strukturerar den första delen. Därefter följer en presentation av de forskningsmiljöer som utvecklats och varit aktiva vid respektive universitet.

De publikationer som nätverket samverkat kring och som samtliga ger en bild av de frågor som varit aktuella under den tid nätverket existerat har placerats sist i denna rapport. Här återfinns också kopplingen till den nordiska utbildningstraditionen av bildning och folkbildning. Inom detta avsnitt återges också de avhandlingar som producerats av doktorander som varit handledda av nätverkets deltagare för att på så sätt visa på vikten av att tidigt under sin doktorandtid medverka i nätverk och därmed kunna knyta kontakter mellan olika lärosäten och länder.

Nätverkets arbete och utveckling mot fördjupad kunskap

Arbetet i nätverket kännetecknas av tre-åriga processer mot konferenspresentationer. De tre koordinatörerna sammanträdde inledningsvis genom telefonkonferenser för att sedan, när tekniken utvecklats, övergå till SKYPE-möten. Nätverket som helhet organiserade egna nätverksmöten i samband med konferenser eller andra gemensamma möten för att få möjlighet att träffas för det egna gemensamma arbetet. Senare blev Fuengirola en plats där nätverket möttes och planerade publikationer och fick möjlighet att sitta avskilt för eget eller kollektivt skrivande. Från dess start 2004 kan vi så här i efterhand urskilja ett innehåll i fem olika faser som karakteriserat nätverkets arbete, vilka återges nedan.

Fas 1: Kunskap, verktyg och forskarrollen 2004 - 2007

Vid NERA¹- konferensen 2004 i Reykjavik genomförde Karin och hennes doktorander (Anki Wennergren, Anette Olin, Janne Nylund) ett rundabordssamtal om verktyg och kunskap i aktionsforskning. Vid konferensen var Karin också inbjuden som diskutand till det symposium kring en ny bok som arrangerades av forskarna från Tromsø, i vilken även Petri hade skrivit ett kapitel (Tiller, 2004). Direkt efter symposiet samlades forskarna från respektive lärosäte (Tromsø, Vasa, Göteborg) som var på Island och beslutade sig för att starta ett nordiskt nätverk.

Ett första gemensamt tillfälle för nätverket genomfördes i Göteborg i augusti 2004. Vid detta tillfälle ordnades en workshop om tre olika ingångar till aktionsforskning som var av intresse att fördjupa kunskap om. Dessa var verktyg (metoder i aktionsforskning), forskarrollen (kombination av lärare/forskare eller handledare/forskare) samt kunskap (teori och praktik). Samtliga deltagare valde det område som var mest aktuellt för var och en. Därefter bildades grupper, som fördjupade sig genom litteratur inom valt område.

Arbetet utgjorde en grund för ett symposium anmält till NERA-konferensen i Oslo 10 - 13 mars 2015 under rubriken *Knowledge, tools and the role of the researcher in Action Research – an interactive discussion*. Totalt deltog nio personer från nätverket med individuella papers inom de tre temana i symposiet. Vid genomförandet av symposiet lades stor vikt på interaktionen mellan symposiedeltagarna och övriga deltagare varför rummet möblerades om för att möjliggöra dialoger utifrån presentationerna.

Underlaget från presentationen utvecklades vidare och presenterades vid CARN²/PRAR³ konferensen i Utrecht 4 - 6 november samma år. *Action Research: How to deal with knowledge, tools and the role of the researcher?* Inför detta symposium samarbetade de nordiska forskarna (tio stycken), i varje paper vilket skilde sig från den tidigare konferensen då de presenterade individuellt under varje tema. Ut ur dessa presentationer kondenserades begreppet makt och tillit som något centralt i aktionsforskning och som blev ingången till fortsatt utforskande.

Ytterligare ett symposium anmälades till CARN-konferensen i Nottingham 7 - 9 november, 2006 med titeln *Power and trust in action research*. Fem papers

¹ NERA= Nordic Educational Research Association

² CARN= Collaborative Action Research Network

³ PRAR= Participatory Research Action Research

presenterades i symposiet och till varje paper fanns samarbete mellan nätverkets deltagare, totalt 14 stycken. Vid denna konferens tas också ett beslut om delta i bildandet av ett internationellt nätverk, Pedagogy, Education, Praxis (PEP), för vilket Karin var koordinatör för nätverket. Arbetet inleddes med att skriva fyra böcker som var och en behandlade en aktuell situation inom utbildningssektorn.

Under denna tidsperiod startades också regelbundna möten i form av konferenser, senare benämnt NORALF⁴-konferenser som riktades till både forskare och lärare/skolledare med syftet att utbyta erfarenheter kring aktionsforskning. Det första mötet hölls utanför Göteborg i augusti 2005. Samtliga genomförda konferenser med teman återges under rubriken samverkan nedan.

Sammanfattande kommentar: under denna första fas tyder nätverkets arbete på ett sökande efter bildning och en fördjupning av kunskap inom aspekter av praktiken som relateras till aktionsforskning. Det finns också antydningar till att det är ett sökande efter hur samarbete kan gå till i ett nätverk. Den modell som hittats är organisation av gemensamma arbetsmöten då en plan läggs upp över tid, som också innefattar en produktion som under denna fas handlade om att presentera symposier på internationella konferenser.

Fas 2: Nordiska rötter och partnerskap mellan universitet och skolor 2005-2009

Som en av koordinatörerna för det nordiske nettverket, hadde Karin fått kontakt med Stephan Kemmis, Australia og kom opp med ideen om å etablere et internasjonalt nettverk sammen med forskere fra Australia, England og Nederland. På det første møtet i 2005 i Göteborg begynte man å diskutere de ulike utdannings- og forskningstradisjonene som fantes. Begrepene «praxis» «education» og «pedagogy» hadde ulikt innhold i de ulike landene. Som et resultat av denne erkjennelsen, besluttet forskerne i det nye nettverket, som fikk navnet Pedagogy, Education and Praxis (PEP), å utvikle en bokserie for å etablere «a conversation of traditions». Denne beslutningen preget nettverkets arbeid i denne fasen. Deltakerne i det nordiske nettverket møttes for å utforske hva som kjennetegnet nordisk tradisjon. Med utgangspunkt i den enkeltes forskningsprosjekt, undersøkte man hva disse 12 prosjektene hadde til felles. Alle forskningsprosjektene handlet om aksjonsforskning i et partnerskap

⁴ NORALF=NORdisk AktionsLærande/Forskning

mellom universitet og skoler. Boka som kom ut høsten 2008, fikk tittelen *Nurturing Praxis. Action research in Partnerships between School and University in a Nordic Light* med de tre koordinatorene som redaktører (Rönnerman, Furu & Salo, 2008). Metaforen *nurturing praxis* brukes for å vise at man i de nordiske landa ser på lærerne som profesjonelle og i stand til å reflektere over og derigjennom påvirke utdanningspraksis de er involvert i gjennom aksjonsforskning. I boka knyttes begrepet aksjonsforskning i Norden til utdanningsbegrep som «danning», «folkeopplysning» og «pedagogikk». De to første tradisjonene kan knyttes til kollektive aktiviteter der mennesker kommer sammen for å delta i sosiale læringsprosesser. Når det gjelder begrepet «pedagogikk» er det i Norden et fokus på viktigheten av å oppdra barn til å bli gode samfunnsborgere samtidig som de skal få kunnskap.

Redaktørene i boka konkluderte med at gjennom disse 12 case fra aksjonsforskning som forskerne har engasjert seg i, har sentrale begrep vært *partnerskap* og *samarbeid*. Disse begrepene sammen med *felles verdier* kan alle relateres til danning. I siste delen av boka har forskere fra PEP-nettverket skrevet sine refleksjoner basert på bokas innhold. På den måten ble boka i seg selv en konversasjon om ulike utdanningstradisjoner.

Arbeidet med boka var lagt opp slik at først startet man med å skrive fram 12 empiriske kapitler. Utkastene ble deretter presentert på nordiske nettverkssamlinger som vi arrangerte i forkant av NERA-konferansen 2007 i Åbo, PEP-møtet i Stockholm 2007 og PEP-møtet i Wagga-Wagga 2008.

I denne perioden deltok nettverket på flere konferanser med felles symposier. På NERA-konferansen 2007 i Åbo hadde nettverket et symposium med tittelen: *Empowerment in Action Research?* som bestod av 4 innlegg med tilsammen 14 forskere. Det nordiska nätverket anordnede en presentation av boken för intresserade forskare från Norden dagen innan ECER-konferansen 8 - 9 september, 2008. På selve ECER-konferansen som foregikk i Göteborg hadde vi, som en del av PEP-nettverket, en presentasjon med tittelen *Nurturing praxis – collaborative action research in a Nordic light* der 14 forskere deltok. På NERA-konferansen i Trondheim 2009 ble boka presentert av redaktørene på et symposium med tittelen: *Nurturing praxis. School-university partnership in a Nordic light*.

Fra ideen om en ny bok oppstod til den var ferdig, var det en pendling mellom arbeidet som den enkelte forsker gjorde og responsen fra nordiske netteværkssamlinger og konferanser fram til boka var ferdig. Våre internasjonale

forskerkollegier i PEP-nettverket reviewet alle kapitlene og bidro også med språkvask av kapitlene.

Sammanfattning: Fas 2 kännetecknas av ett aktivt arbete med skrivande och deltagande i konferenser. Denna fas innebär ett formande av nätverket som också genom sitt arbete fördjupade sig i de nordiska utbildningstraditionerna av bildning och folkbildning. Detta kom att bli ett viktigt inslag i kommande arbete och bli ett signum för aktionsforskning i Norden.

Fas 3: Internationellt samarbete 2010 - 2013

Närmare tio år som nätverk innebär en utmaning för en fortsättning. Några viktiga beslut formade vägen för fortsatt arbetet. Efter att de fyra böckerna, en från respektive land, utgivits på Sense Publishers 2008, beslutades att inte nätverket *i sig* skulle vara en del av PEP utan att varje land utsåg sin koordinator. Detta betydde att de tre koordinatorerna i NNAF också blev koordinatörer för PEP. Även om det nordiska nätverket hölls samman och fortsatte avsätta tid för egna möten kring det nordiska, på t.ex. PEP möten, tenderade arbetet att nu i högre grad fokuseras mot det forskningsprogram om praktikteori, bildning och aktionsforskning som tagits fram i PEP. Sålunda blev det naturligt att samarbeta med de internationella deltagarna i olika projekt före de nordiska. Projekten under denna fas där det nordiska nätverket deltog i var *Leading and Learning, Education for all* och *Researching Practicum*.

För två av projekten organiserades symposier till AARE⁵-konferensen i Melbourne, december 2010. I symposiet *Leading and Learning* presenterades tre papers, byggda på de projekt som pågick i de tre länderna Australien, Sverige och Norge. Symposiet *Researching Practicum* innehöll sex olika presentationer. Konferensen följdes av ett nätverksmöte i Wagga Wagga, då också en kurs för doktorander hölls. Under PEP mötet avsattes tid för det nordiska nätverket att komma samman och diskutera det nordiska arbetet som var fokuserat på aktionsforskning.

Det nordiska nätverket deltog på NERA-konferensen i Jyväskylä 10 - 12 mars, 2011. Vid denna konferens presenterades individuella papers där framför allt den nordiska dimensionen om bildning och folkbildning i aktionsforskning lyftes fram.

⁵ AARE= Australian Association for Research in Education

På samma sätt som tidigare fortsatte arbetet inom PEP att utvecklas inför den kommande ECER⁶-konferensen i Berlin 13 - 16 september 2011. Denna konferens föregicks av ett PEP-möte i Göteborg, då också deltagarna presenterade PEP-nätverkets projekt och forskning för utbildningsvetenskapliga fakulteten under en halv dag. Presentationerna vid ECER var nu kopplade till den teori som var under utveckling inom PEP, Practice architectures och Ecologies of Practices. Parallellt med denna teori användes också den skandinaviska nyinstitutionalismen, en organisationsteori med fokus på hur idéer 'reser' och inte implementeras rationellt. Tre grupper inom PEP presenterade symposier med följande titlar; *Education for all as praxis*, *Practices as living entities: Leading and learning in ecologies of practices*, *A practicum turn in Teacher Education*. I samtliga presentationer samarbetade nu de nordiska forskarna med de internationella i projekten.

Under 2012 förbereds ett symposium av det nordiska nätverket som tog utgångspunkt i den nordiska utbildningstraditionen om bildning och folkbildning. Symposiet presenteras på AARE-konferensen i Sydney 2-6 december, 2012 med titel *Nurturing the Nordic tradition of educational action research: regional cooperation meeting the Global in a Conversation*. Vid samma konferens deltog de nordiska forskarna även i ett symposium med PEP-nätverket. Konferensen föregicks av ett PEP-möte på guldkusten då bland annat nya forskningsteman beslutades. Dessa var *Partnership and Recognition* och *Creating Communicative Space*. Inom varje tema samarbetade forskare tvärs över de olika länderna som ingick i PEP-nätverket.

2013 var det Norge som stod värd för PEP-nätverkets möte. I samband med detta möte organiserades även CARN-konferensen 7 - 9 november i Tromsø av det nordiska nätverket och universitet i Tromsø. Konferensen hade en tydlig nordisk grund då valda föreläsare; Øyvind Pålshaugen, Karin Rönnerman och Petri Salo tog sin utgångspunkt i bildning och folkbildning för utveckling av aktionsforskning. De nordiska värdena om demokrati och delaktighet blev också synliga genom att konferensen var upplagd med tid för dialoger, som leddes av forskarna i det nordiska nätverket, i enlighet med dialogkonferenser.

Sammanfattningsvis präglades denna tidsperiod (fas 3) av ett internationellt samarbete som medförde en spegling av den egna utbildningstraditionen men också att det nordiska nätverket inte hölls samman på samma sätt som tidigare. Med inblick i teorier och nya begrepp som gav ny kunskap om den egna

⁶ ECER= European Conference for Educational Research

utbildningstraditionen gav det möjligheter för fortsatt utforskande i det nordiska nätverket.

Fas 4: Teoretisk inramning av aktionsforskning 2013-2015

Nordisk nettverk for aksjonsforskning fortsatte å utvikle aksjonsforskningsprosjekt i partnerskap med lærere og skoler. Gjennom en ti-årsperiode (2004-2014) utviklet forskerne en dypere forståelse av nordiske utdanningstradisjoner. Dette bidro til å ta i bruk og også fornye ideer og idealer fra de to siste århundrene. Dette inkluderte bruk av forskningssirkler og dialogkonferanser som ble introdusert for et halvt århundre siden. Men ikke bare egne tradisjoner bidro til å utvikle ny forståelse. Like viktig har konversasjonene med kollegaer i PEP-nettverket vært. Etter hvert utviklet ideene seg til å skrive en ny bok hvor man utdypet de nordiske tradisjonene i tillegg til å ta inn teoretiske begrep fra det internasjonale nettverket.

Boka består av tre deler. I den første delen er det tre kapitler som alle relaterer seg til nordiske utdanningstradisjoner. I den andre delen er det presentert seks ulike empiriske eksempler som er koblet til og diskutert ut fra teoriene som er presentert i bokas første del. I den siste delen er det eksperter på de ulike teoriene presentert i del en som reflekterer over bokas innhold både teoretisk og empirisk (Rönnerman & Salo, 2014).

Det første kapitlet i del en handler om «det praktiske kunnskapsregimet» i pedagogikken som ble utviklet på 70-tallet i Norge og Skandinavia av Løvli, som en protest mot positivistisk utdanningsforskning. Det hadde fokus på læreres autonomi og utvikling som en del av den profesjonelle praksisen. Handdal og Lauvås har bygd videre på denne praksisteorien og utviklet en modell som kalles praksis-teorimodellen. Forfatterne konkluderer med at det nordiske begrepet om praksis-teori regimet fortsatt har en plass i utdanningslandskapet. I det neste kapitlet diskuterer man hvordan translasjonsteori som en skandinavisk retning innen organisasjonsteori, kan kobles til aksjonsforskning. Med fokus på hvordan ideer oversettes fra en kontekst til en annen, løftes oversetterkompetansen frem som sentral. I det tredje kapitlet argumenterer forfatterne om betydningen av å utfordre det globale regimet om konkurranse og standardisering innen utdanning ved å løfte frem nordiske utdanningstradisjoner. De formulerer en slags motbevegelse bygd for det første på det komplekse begrepet danning og den sosiale praksis i

studiesirkler og for det andre den samarbeidende praksis som kjennetegner nordisk aksjonsforskning. Disse tradisjonene er analysert og videre diskutert utfra teorien om praksisarkitektur som er utviklet av australske forskere i PEP-nettverket.

Tittelen på boka, *Lost in practice: Transforming Nordic Educational Action Research*, henspiller på at man kan miste kursen underveis i konversasjonen om komplekse utdanningstradisjoner. Nyliberalistiske perspektiv med sin instrumentalistisk tilnærming utfordrer både utdanning og praksis. Denne boka kan derfor være et viktig bidrag til å opprettholde konversasjon både om våre historiske røtter og om måten disse tradisjonene blir forstått og utviklet i vår tid.

Arbeidet med boka startet i 2010 under et skriveopphold i Fuengirola, Spania der man ble enige om en disposisjon. Underveis fikk alle skriftlig respons på sine utkast fra medforfattere. Flere arbeidsmøter ble arrangert i tilknytning til nordiske konferanser. I tillegg møttes nettverket ei helg på ei hytte i Oslofjorden for å arbeide med boka. Redaktører denne gangen var koordinatorene fra Sverige og Finland. På NERA-konferansen i 2014 på Lillehammer hadde nettverket et symposium med utgangspunkt i boka: *Lost in Practice - Nordic Traditions of Education meet Global Trends in making professional development sustainable*. Ni av forfatterne stod bak tre presentasjoner på symposiet. På denne konferansen ble 10-årsjubileet for NNAF feiret! Boka ble ferdig høsten 2014.

Oppsummering: Gjennom arbeidet med bok to har nettverket både fordypet seg i nordiske utdanningstradisjoner og sett hvordan disse har utviklet seg og fortsatt er relevant for å analysere case fra praksis. I tillegg har noen av forfatterne tatt i bruk teori fra australske kollegaer for å analysere og diskutere aksjonsforskning innen nordisk tradisjon. På den måten er også bok to et eksempel på konversasjon om ulike utdanningstradisjoner med utgangspunkt i nordiske tradisjoner. Bokutgivelsen forutsetter at deltakerne i nettverket kan møtes og utvikle ideene i et fellesskap slik man gjorde ved ulike nettverkstreff.

Fas 5: Professionsutbildningar med aktionsforskning 2015 - 2018

När en publikation återigen är färdig står nätverket inför nya beslut om hur det ska hållas samman och fortsätta ett samarbete. En sådan tidpunkt blev vid nätverkets möte inför NERA konferensen, som hölls i Göteborg 4 – 6 mars,

2015. Vid detta möte presenterades boken *Lost in Practice* och den norska boken *Reformideer i norsk skole* (Røvik, Eilertsen og Furu, 2014). Vidare gjordes en inventering bland deltagarna om vad som var aktuellt i respektive land (Sverige, Finland, Norge). Här framkom att professionsutbildningar och aktionsforskning var något samtliga var engagerade i. Norge hade startat en ny, på försök, fem-årig lärarutbildning med masterexamen. I denna låg inlagt en kandidatexamen med aktionsläring. På några platser i Sverige genomfördes magister/masterprogram i aktionsforskning och samarbeten med lärare i aktionsforskning. I Finland fanns pågående samarbete med lärare och skolledare i aktionsforskning. Det nordiska nätverket tog ett beslut om att fortsätta arbetet med detta i fokus men att också skriva en bok tillsammans med praktiker. En bok, där lärarna medverkade med egen röst och inte, som tidigare, någon som man samarbetat med. Tanken var att en bok av detta slag kan ingå som litteratur i den undervisning som pågick i de olika länderna. För att göra det möjligt delades arbetet upp regionalt med fyra redaktörer som också blev ansvariga för de kapitel som skrevs av forskare och lärare i närheten. De fyra redaktörerna samlade var för sig alla skribenter för en genomgång och diskussion av inkomna kapitel, varefter varje kapitel skrevs om utifrån kommentarer. Som ett sista led samlades redaktörerna i Oslo för en genomgång av samtliga kapitel, grupperade dessa i teman och avslutade med att fastställa tidsram för slutförande inför NORALF konferensen i oktober, 2016.

Inför NERA konferensen 2015 hade två av deltagarna i nätverket (Anette Olin och Torbjørn Lund) tagit på sig att vara koordinatörer för NERAs grupp *School development* och inbjöd samma dag till en förkonferens kring skolutveckling i Norden. Vid detta tillfälle diskuterades också nya koordinatörer för det nordiska nätverket, vilka senare blev de samma som för NERAs grupp, nämligen Anette och Torbjørn. Vid konferensen presenterade merparten av det nordiska nätverkets forskare individuella papers inom ramen för NERAs grupp *School development*.

Vid PEP-mötet som hölls i Vasa i november 2015 koncentrerades arbetet på att hitta nya teman för fortsatt arbete och ett av de teman som lyftes från de nordiska forskarna var *lärarutbildning och fortsatt kompetensutveckling för lärare*, vilket gjorde att det sammanföll med arbetet i NNAF. Andra teman var *ledarskap* och *högre utbildning*.

NERA konferensen 2016 hölls i Helsingfors. Koordinatörerna för nätverket deltog tillsammans med andra intresserade forskare inom gruppen skolutveckling.

I samband med NORALF konferensen i Göteborg 6 – 7 oktober, 2016 samlades nätverket en dag tidigare för att återge vad som var på gång i de olika länderna. I Tromsø hade ett projekt startat kring uppsatserna i aktionsläring från lärarprogrammet (på kandidatnivå), en idé som togs upp av andra att gå vidare med. I Göteborg var man på gång att följa upp masterprogrammet. Intervjuformuläret distribuerades till alla som var villiga att göra liknande studier i egen miljö. Detta för att åter samlas kring ett gemensamt projekt. I samband med NORALF konferensen, 2016 delades den rapport som skrivits i samarbete mellan forskare och lärare ut. Rapportens namn är *Fångad av praktiken: skolutveckling genom partnerskap* (Rönnerman, Olin, Furu & Wennergren 2016).

NERA-konferensen 23 – 25 mars 2017 hölls i Köpenhamn och som vid tidigare år hölls ett nätverksmöte dagen innan. Pågående projekt redovisades för varandra. Vid detta möte utvidgades antalet koordinatörer till fem (tre i Sverige, två i Norge och en i Finland) för att få en större spridning och fler deltagare till nätverket. Merparten av nätverkets presentationer genomfördes inom ramen för NERA-gruppen School development.

Hösten 2017 deltog en del av nätverkets deltagare på CARN- konferensen 21-23 oktober, 2017 på Kreta. Efter konferensen ordnades som brukligt ett nätverksmöte. På plats fanns då också representanter för det norska aktionsforskningsnätverket som är knutet till CARN. Vi diskuterade vikten av att vara ett nätverk och hitta punkter för fortsatt samarbete och utbyte.

I mars 2018 genomfördes NERA i Oslo där gruppen School development ordnade ett möte dagen innan och dit många av nätverkets deltagare anslöt.

Sammanfattningsvis präglas denna fas av att det nordiska nätverket återtagit sin roll som nätverk med gemensamt projekt och regelbundna möten för erfarenhetsutbyte mellan lärosäten och länder. Det kommande projektet har just satt igång och det bäddar för fortsatt samarbete om utbildning och aktionsforskning med rötter i Norden.

Forskningsgrupper

Under denna rubrik vill vi ge en bild av de forskningsmiljöer som byggts upp vid lärosätena som gjort det möjligt att möta och diskutera mellan nätverkets egna träffar, en nödvändig motor för fortsatt arbete.

Forskningsmiljön SKUT vid Göteborgs universitet

Perioden 1999-2010

När Karin blev anställd vid Göteborgs universitet 1998 startade hon en studiecirkel kring aktionsforskning, som 2000 efter ansökan blev omformad till ett av institutionens kollegier, *aktionsforskningskollegiet*. Under denna tid genomfördes en sammanslagning av flera olika institutioner till en stor, institutionen för pedagogik och didaktik (IPD). Institutionen delades in i enheter med olika inriktningar. Karin tillhörde enheten för lärande i vuxenlivet. Vid enheterna skulle forskningsmiljöer stimuleras och eftersom lärare/forskare intresserade av aktionsforskning och som medverkade i det nystartade kollegiet fanns på olika enheter sökte Karin medel för en miljö som överskred dessa enhetsgränser. Karin fick medel och miljön skolutveckling (SKUT) skapades. Gruppen samlades regelbundet och diskuterade aktuell forskning inom området skolutveckling.

Under denna period fördelade Skolverket medel för utveckling av skolan, där villkoret var samverkan mellan universitet och skola. Många av deltagarna i SKUT var aktiva i ansökningar om medel och var lyckosamma med detta arbete. Aktionsforskning blev också, genom den kommunalisering av skolan som genomfördes 1991, en väg att stötta lokalt utvecklingsarbete.

Karin ledde också tre kurser (2002-2004) i aktionsforskning för doktorander. Hon inbjöd kursdeltagare att delta i en bok där var och en skrev ett kapitel som exempel på vad aktionsforskning kan vara i praktiken. Boken hette *Aktionsforskning i praktiken: erfarenheter och reflektioner* och kom ut 2004 (Rönnerman, 2004). Många av författarna i boken var anställda på IPD och ingick i SKUT-gruppen

2004 blev Karin kontaktad av Lärarförbundet och Myndigheten för skolutveckling om att skapa en utbildning för förskollärare. Kursen skulle utgå från förskollärarnas kunskaper och vara inriktad mot kvalitet i förskolan. En kurs om 7,5 hp utvecklades som benämndes *Kvalitet genom aktionsforskning*. Kursen gavs på uppdrag och ca 70 förskollärare deltog den första omgången 2004. Kursen pågick under ett år och lärarna skulle under den tiden genomföra aktionsforskning i sin egen praktik under handledning av en forskare/läroretutbildare, förutom att läsa litteratur om kvalitetsarbetet. Kursen blev populär och flera kommuner beställde den. Merparten av deltagarna i SKUT ingick i arbetet med handledning i de förskolor som ingick. Samtliga handledare samlades också regelbundet för att utbyta erfarenheter av vad som

skedde i den handledning som pågick i förskolornas praktiker. Gotland visade intresse för kursen och Karin och en kollega reste dit för att genomföra den 2006/07. Karin gjorde en uppföljande studie på uppdrag av Skolverket av de första tre årens kurser (Rönnerman, 2008). En intressant iakttagelse var att så många förskollärare fortsatt med aktionsforskning och utvecklat det vidare i den egna praktiken. En majoritet hade också tagit på sig ett ledarskap för sina kollegor.

Under denna period utvecklades också en kurs som byggde på uppdragskursen och fick då namnet Aktionsforskning och skolutveckling som omfattade 15 hp och gavs som fristående kurs vid institutionen. Vidare disputerade Anki Wennergren, Niklas Gustafson och Anette Olin alla aktiva i nätverket och handledda av Karin. Nya doktorander har tillkommit till både SKUT-gruppen och nätverket och Karin blev professor 2009.

Perioden 2010–2015

En stor omorganisation genomfördes vid utbildningsvetenskapliga fakulteten då fyra institutioner bildades av den stora. Många av dem som tillhört enheten Lärande i Vuxenlivet valde att gå till Institutionen för pedagogik och specialpedagogik (IPS), medan andra gick till Institutionen för didaktik och pedagogisk profession (IDPP). SKUT levde vidare men när nya medarbetare kom till institutionen ändrades namnet till Profession, utveckling, ledarskap och organisation (PULO) för att spegla gruppens forskningsintressen, men SKUT levde trots det kvar med egna möten liksom ett aktivt aktionsforskningskollegium.

Två av forskarna (Karin och Anette) deltog i PEP projektet leading and learning och genomförde studier i två kommuner om hur aktionsforskning tog form efter det att förskollärarna avslutat kursen. Ett fokus var här också på hur ledningsnivåerna organiserade för en fortsatt arbete i kommunen (Rönnerman & Olin, 2013). Artikeln ingick i ett temanummer om skolutveckling i tidskriften Pedagogisk forskning i Sverige, i vilket övriga SKUT-forskare också medverkade. Karin kom att utveckla samarbete med flera av de australienska forskarna och km att fokusera professionell utveckling bland lärare och det de benämner generativt ledarskap som senare blev mellanledare. Tillsammans med Christine Edwards-Groves och Peter Grootenboer publicerade hon fyra artiklar inom området. Hon vistades flera gånger under längre tid vid något av universiteten i Australien.

Flera av doktoranderna använde sig nu av de teorier som utvecklats inom PEP nätverket liksom av den nordiska förståelsen av aktionsforskning i sina avhandlingar (Lill Langelotz, Lena Tyrén, Jaana Nehez, Lisbeth Gyllander). Detta föranledde att ytterligare en grupp skapades, SwePEP, för att fördjupa sig i praktikteorier och det arbete som utvecklats i Australien. Genom detta arbete utvecklades också arbetet kring teorierna.

Efter disputation återgick doktoranderna till sina högskolor eller den kommun de var anställd inom, vilket påverkade aktiviteten i både SKUT och PULO, men utgör möjligheter för samarbete med kommunerna.

SKUT-gruppen var fortsatt aktiva i arbetet med den andra nordiska boken, där de bidrog med olika kapitel. SKUT-mötena utgjorde då en arena för att diskutera pågående skrivande. De svenska forskarna deltog i fem kapitel av boken. Boken publicerades 2014, då även boken om praktikarkitekturerna kom ut i Australien (Kemmmis et.al., 2014).

Alla var också aktiva i samarbetet med PEP och deltog i de möten som genomfördes antingen i Australien eller i något av de nordiska länderna. Nätverksträffarna lades i samband med någon aktuell konferens. Många började också samarbete med australiska forskare vilket visade sig i den samproduktion av artiklar som skedde.

I slutet av perioden skulle också de små forskningsmiljöerna slås samman till en större, som kallades Pedagog, Agency, Gender and Education (PAGE). Den ledde dock inte till ett aktivt arbete för de medarbetare som har ett intresse för skolutveckling.

Perioden 2015 – 2018

Denna period kännetecknas av generationsväxling i flera funktioner för ledning av aktionsforskning. Anette tog över ledarskapet för aktionsforskningskollegiet och därefter för det nordiska nätverket. Karin har kvar ledarskapet för SKUT.

För nätverkets del koncentrerades arbetet nu till den nya boken där forskarna skrev tillsammans med lärarna. En grupp samlades i Göteborg och diskuterade bidragen tillsammans i likhet med andra tillfällen. Boken trycktes 2016 och delades ut på NORALF- konferensen.

Nya doktorander antogs (Charlotte Arkenback Sundström, Peter Johannesson och Veronica Sülau) vilka har intresse av teorin om praktikarkitekturer i sina arbeten. Den grupp SwePEP som bildats tog ytterligare fart och har samlat intresserade forskare och doktorander från flera

lärosäten i Sverige att komma samman och utbyta erfarenheter av både egna och andras texter. Ett beslut har också tagits om att gemensamt skriva en egen bok på svenska där teorierna är i fokus för att sprida det vidare. Boken är planerad för utgivning 2018.

När det gäller forskningsmiljön PAGE har den omformats och den gamla SKUT gruppen har tillsammans med flera av forskarna inriktade mot ledarskap skapat en ny forskningsmiljö med namnet Skolutveckling och Ledarskap. I forskningsmiljön Skolutveckling och Ledarskap riktas fokus mot vad som händer i olika skolpraktiker. En praktik förstås här som mänsklig och social aktivitet som är knuten till moraliska, politiska och historiska dimensioner. Teoretiska perspektiv kan röra sig om praktikteorier, organisatoriska och institutionella perspektiv. I forskningen görs ofta kopplingar till förändringar i verksamheter, vilket kopplar arbetet till aktionsforskning och ryms inom vad som betecknas som praktikinära forskning.

Forskningsgrupp vid UiT

Perioden 2002-2008

Aksjonsforskningsgrupp ved universitetet i Tromsø hadde sitt utspring i ansatte på Praktisk pedagogisk utdanning. Parallelt med å undervise på lærerutdanningen, var det mange, som tidligere nevnt, engasjerte på de nye studiene i aksjonslæring i Sverige. Begrepet aksjonslæring var et forholdsvis ukjent begrep innen skoleverdenen på 1990-tallet, men ble tatt i bruk i forbindelse med opprettelsen av de nye studiene. Foranledningen var at professor Tom Tiller hadde forelest om aksjonslæring i flere kommuner i Sverige.

Arbeidet med aksjonslæringsstudiene og videre utvikling av dem og partnerskapsprosjekter med skoler, medførte som tidligere nevnt et behov hos universitetslærerne for mer kunnskap om aksjonsforskning og aksjonslæring. I 2002 ble det etablert en lokal aksjonsforskningsgruppe med Tom Tiller som faglig leder. Som en følge av at mange var involvert i studiene i Sverige og tilbrakte mye tid sammen i forbindelse med studiesamlingene, utviklet det seg et faglig og sosialt fellesskap som fikk betydning for gruppas videre virksomhet og utvikling.

To av gruppas medlemmer, Eli og Torbjørn Lund, var drivere som organiserte innholdet og ledet møtene. Gruppas ble tidlig enig om at arbeidet

skulle tuftes på gjensidig forpliktelse og aktiv deltakelse, og felles prosjekter ble viktige mål, deriblant en antologi som skulle handle om lokale samarbeidsprosjekter med ulike praksisfelt. Tidlig i skriveprosessen ble pedagogikk- og arbeidslivsforskere i Norge og Norden invitert til å bidra i boka, og underveis deltok de på flere skriveseminarer for å gi kritiske og konstruktive kommentarer. Boka fikk tittelen *Aksjonsforskning i skole og utdanning* med Tom Tiller som redaktør (Tiller, 2004). Da vi skrev boka visste vi ikke at presentasjonen av den på NERA på Island i 2004 skulle bidra til at vi startet NNAF der. Fra å være en lokal forskningsgruppe, ble gruppa involvert i opprettelsen av nordisk nettverk (NNAF) i 2004 og internasjonalt forskningsnettverk (PEP) i 2005, som fikk betydning for den videre utviklingen. Bok nummer to som kom ut i 2007 handlet om å utvikle nye perspektiver for å gi bedre innsikt i både hva aksjonsforskning er og hvilke utfordringer man møter. Siden vi hadde blitt med i PEP-nettverket, ble den skrevet på engelsk; *Action Research. A Nordic Perspective*. Redaktørene var Eli, Torbjørn og Tom (Furu, Lund & Tiller, 2007). Også denne gangen vokste kapitlene fram ved at utkastene ble presentert i gruppa der man fikk respons fra kollegaene. Eli og Janne Madsen var doktorander i denne perioden. I dette tidsrommet skrev norske forskere også tre kapitler i boka *Nurturing Praxis* (2008).

Perioden 2009-2010

I 2009 fusjonerte vårt institutt med lærerutdanningen på Høgskolen i Troms som nå ble en del av UiT. Der eksisterte det en aksjonsforskningsgruppe fra før av som vi slo oss sammen med slik at gruppa hadde 10 medlemmer. Eli fortsatte som leder av forskningsgruppa. Inspirert av Arbeidet i PEP-nettverket bestemte forskergruppa seg for å starte opp med et forskningsprosjekt innenfor *Leading and learning in ecologies of practice*. Gruppa fikk avtale med to barneskoler som skulle være pilotskoler, for å intervju lederne, lærerne og elevene for å se på sammenhengen mellom de ulike nivåene. Resultatene ble lagt fram på en konferanse i Melbourne sammen med forskere fra Sverige og Australia. Målet var å søke eksterne midler fra Forskningsrådsprogrammet for å utvikle prosjektet, men da vi ikke fikk noen bevilgning, avslutta vi samarbeidet med de to skolene. I denne perioden skrev forskerne artikler sammen med forskere i det nordiske og det internasjonale nettverket. Rachel Jakhelln var doktorand i denne perioden.

Perioden 2010-2014

I 2010 inviterte vi tre statsvitere inn i gruppa som hadde fått navnet *Skoleutvikling og Utdanningsledelse*. Gruppa utgjorde da 13 medlemmer og bestemte seg for å bruke translasjonsteori som teoretisk verktøy for å analysere aksjonsforskningsprosjektene forskerne i gruppa var involvert i. Gruppa bestemte seg for å ha jevnlig halv dags samlinger på et kurssted slik at man kunne få mer ut av den tida man var samlet. Redaktørene var Kjell Arne Røvik, Tor Vidar Eilertsen og Eli (Røvik, Eilertsen & Furu, 2014). På hvert møte ble utkast presentert. På skriveseminar var forskerne delt inn i mindre grupper for å gi repons på hverandres tekster. I tillegg ga redaktørene kommentarer. Alle medlemmen i gruppa skrev kapitler, enten aleina eller i grupper. I tillegg inviterte vi tilsammen fire forfattere fra Åbo Akademi (1), Oslo universitet (2) og NTNU (1) til å skrive i boka. Boka fikk tittelen *Reformideer i norske skole. Spredning, oversettelse og implementering*. I boka *Lost in Practice* (2008) skrev deltakerne fra forskningsgruppa fire kapitler. Svein-Erik Andreassen var doktorand i denne perioden.

Perioden 2014 - 2018

De siste to årene har flere slutta og nye kommet til. Derved var det behov for å reorganisere gruppa. Det ble derfor bestemt at gruppa skal arbeide videre med *praksisnær forskning*. Fokus er nå retta mot å skrive om egen undervisning. Mens man tidligere skrev om aksjonsforskningsprosjekt i samarbeid med skolene, er det nå større interesse for å forske på egen undervisning på lærerutdanningen. På sikt er planene å skrive ei bok om dette temaet. Gørill Warvik Vedeler er doktorand. Eli og Else Stjernstrøm har skrevet et bokkapittel om utvikling av forskningsgruppa⁷.

⁷ Furu, E.M. & Stjernstrøm, E. (2017). Utvikling av akademisk identitet i et aksjonsorientert praksisfellesskap. I: Gjøtterud m.fl. (red.) (2017). *Aksjonsforskning i Norge. Teoretisk og empirisk mangfold*. Oslo: Cappelen Damm Akademiske.

Forskningsgruppen vid Åbo Akademi

Perioden 2002-2008

Aktionsforskningen har, än så länge, ingen stark tradition inom skola och utbildning i Finland. Ansvaret för utvecklandet av lärarens professionalitet och skolan som helhet har, till skillnad från Sverige och Norge, länge vilat på enskilda lärares eller rektorers axlar. I början av 1990-talet utvecklades, idéer och arbetsformer inom ramen för en kortvarig och avgränsad *läraren-som-forskare* rörelse. Den var inriktad på att förstärka lärarens pedagogiska autonomi och kritiska medvetenhet, men främst inom ramen för de enskilda klassrummen.

Under den första perioden är det enskilda forskares aktionsforskningsintressen ligger bakom den finländska medverkan i det Nordiska aktionsforskningsnätverket. Efter att i slutet av 2002 ha disputerat i skolutveckling i ett mikropolitiskt perspektiv (Salo, 2002), (med Tom Tiller som opponent) blev Petri i maj 2003 inbjuden till Universitetet i Tromsø för att medverka på ett seminarium om aktionsforskning. Han kom då i kontakt med den norska aktionsforskningsgruppen som etablerats något tidigare. Petri kom att inleda forskningssamarbete bl.a. med Eli och blev inbjuden att medverka med ett kapitel om metaforer i aktionsforskning i boken *Aksjonsforskning i skole og utdanning*. Efter att boken och ett tillsammans med Eli författat paper om lärarnas metaforer blev presenterat på NERA i Reykjavik 2004 (med Karin som diskutand) kom Finland genom Åbo Akademi i Vasa att medverka i både det Nordiska Nätverket och det internationella PEP-nätverket.

På CARN –konferensen i Utrecht 2005 deltog doktorand Christian Lindedahl som utnyttjade aktionsforskning för att utveckla informationen för personer med diabetes. Han kom senare att besöka i aktionsforskningmiljön i Tromsø. Efter att Liselott Forsman år 2006 disputerat i aktionsforskning för lärarens professionella utveckling i undervisning i engelska kom hon att bli en av de finska medlemmarna i det Nordiska nätverket. Under de sista åren av denna första period medverkar Petri och Liselott aktivt i de olika årliga aktiviteterna som ordnas inom NNAF.

I samband med arbetet med den första Nordiska boken i PEP-serien kom Petri att kontakta bildningsdirektör Peter Johnson som utnyttjat aktionsforskning för lokalt skolutvecklingsarbete. De skrev tillsammans ett kapitel om aktionsforskning och paradokser i skolreformer i boken *Nurturing Praxis*. Det inomnordiska samarbetet förstärktes t.ex. genom att Petri presenterade tillsammans med Tor-Vidar Eilertsen från Tromsø och Niklas

Gustafsson från Göteborg ett paper om mikropolitik i aktionsforskning på CARN-konferens i Nottingham 2005.

Perioden 2009-2010

Efter att den Nordiska aktionsforskninggruppen besökt Australien och Charles Sturt University i Wagga Wagga i 2008 inleds en ny period i forskningssamarbeten. Stephen Kemmis besökte Finland och Vasa i slutet av 2008 och i samband med detta gjordes ett besök även till Jyväskylä universitet med Hannu Heikkinen som värd. Han hade tidigare intresserat sig i aktionsforskning i ett forskningsmetodologiskt perspektiv och publicerat texter bl.a. om kvalitetskriterier i aktionsforskning tillsammans med sina kolleger vid Jyväskylä universitet. Han blir delvis delaktig i det Nordiska nätverket. Det första besöket till Australien öppnar upp för nya tvärnationella samarbeten och blir produktiv på ett flertal sätt. Både Petri och Liselott medverkar i artiklar skrivna inom PEP-samarbetet och som publiceras i ett temanummer i *Pedagogy, Culture and Society* 2010. Det blir flera forskarbesök till Australien och presentationer i olika internationella sammansättningar på de årliga australiensiska AARE-konferenserna.

Perioden 2011-2014

Aktionsforskningsgruppen i Vasa utvidgades omkring 2011 genom att Jessica Aspfors, Gunilla Karlberg-Granlund och Michaela Pörn anslöt sig till den lilla gruppen i Vasa. Gruppen i Vasa har olika sakkunskaper (t.ex. i mentorskap, välmående i små skolor, Tandem metod för språkundervisning) och erfarenheter av deltagande i utvecklingsarbete och aktionsforskning. Dessa sammanfördes i ett gemensamt forskningsarbete, för att presenteras som paper på AARE 2012 i Sydney, och därefter publiceras i det Nordiska nätverkets andra bok *Lost in Practice*, och ytterligare som artikel i *Education Inquiry*. Den utvidgade Vasa-gruppen deltar i olika nordiska aktiviteter, t.ex. NORAL 2012 i Tromsö och 2013 i Göteborg, och medverkar på PEP-arbetsmötet i samband med APERA –konferensen i Hong Kong 2014. Fokuset i det gemensamma arbetet ligger bl.a. på forskarens uppgifter och roll i aktionsforskning.

Det mellannordiska samarbetet fortsätter bl.a. genom att Petri sammanställde och presenterade tillsammans med Else Stjernström från Tromsö och Jan Nylund från Göteborg ett paper/artikel om

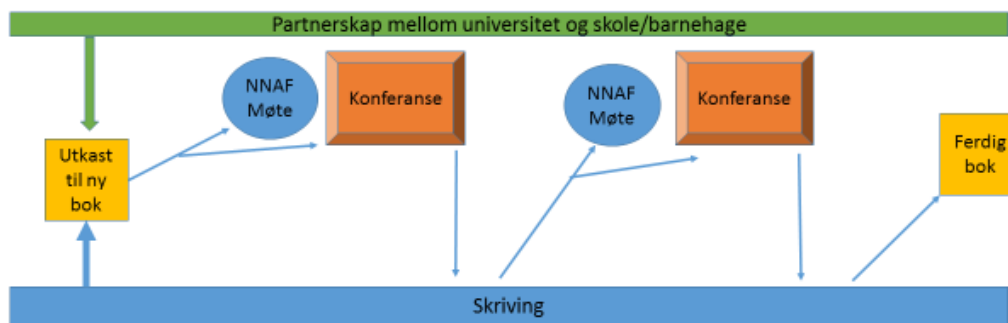
undervisningsrelaterat ledarskap i ljuset av praktik-arkitekturer. Karin och Petri samarbetade med att sammanställa de Nordiska särdragen och perspektivet på aktionsforskning, och utfallet publiceras som artikel i *Nordic Studies in Education*, kapitel i boken *Lost in Practice* och ett kapitel i *The Sage Handbook on action research*. Det internationella samarbetet fortsatte och resulterade bl.a. i en artikel publicerad tillsammans med Karin och Ian Hardy. Praktikarkitekturer började göra sig gällande även inom den finländska NNAF-gruppen.

Perioden 2015 - 2018

Initiativet att i Vasa få igång ett gemensamt skolutvecklingsprojekt, *Tillsammans i Dialog*, faller dels på grund av att Petri åtog sig dekanus –uppdraget för en ny fakultet i Vasa, dels på de nya tuffa villkoren med ekonomiska nedskärningar på universiteten. Det blir något av en omorientering. Rachel Jakhelln från Tromsø besökte Vasa på hösten 2015 i tre månader och injicerade ny energi genom att initiera flertal nya samarbeten. I november 2015 ordnar aktionsforskarna i Vasa PEP-nätverksmötet och doktorandkursen som ges av PEP. På den förstnämnda medverkade Mervi Kaukko från Uleåborgs universitet, Hannu Heikkinen från Jyväskylä universitet och Blair Stevenson från Uleåborgs yrkeshögskola. Mervi fann snabbt gemensamma forskningsintressen med kolleger i den australiensiska PEP-gruppen och kom att åka till Melbourne för två år. Jessica Aspfors är aktivt med i de nätverk inom vilka mentorskapet forskas, bl.a. tillsammans med Hannu Heikkinen.

Gunilla Karlberg-Granlund tog över koordinatorskapet för den finländska gruppen och lyckas aktivera flera nya lärare och forskare i Vasamiljön. Bl.a. Marina Bendtsen finns nu med i gruppen. Gunilla medverkar även i den nordiska boken där forskare skriver tillsammans med lärare. I början av år 2018 sammankallades ett flertal lärare och forskare med intresse för aktionsforskning till en gemensam träff. Med tanke på att utbildningspolitiken i Finland går allt mer mot forskningsbaserad och praktiktäna utveckling av skolan och lärarens arbete är det mycket möjligt att aktionsforskning för ett starkare fotfäste även i Finland.

Skriveprosessen frem til ferdig bok

Sammanfatningsvis kan vi konstatere at den strategi som funnits i nätverket om sammankomster og presentationer på konferenser har bidragit till omfattande publikationer. Vi kan också se att utvecklingen av forskningsmiljöer i respektive land har gynnats av arbetet i det nordiska nätverket. Samarbetet med PEP har också visat sig vara framgångsrikt på det sätt som gemensamma projekt och skrivande utvecklats. Många av de nordiska forskarna har idag gemensamma publikationer tillsammans med forskare i PEP, men också med varandra i det nordiska nätverket. Karin och Petri har till exempel gjort ett flertal texter där den nordiska utbildningen betonas och hur den kommer till uttryck i aktionsforskning. I de båda böckerna som publicerats genom nätverket deltar många av forskarna som skribenter och det är tydligt hur nätverkets arbete mot en samverkan med skolor och kommuner är utvecklad.

3. Utbildning

Deltagare i det nordiska nätverket har hela tiden varit engagerade i både forskning med och om lärare i aktionsforskning och utbildning av lärare i aktionsforskning.

Utbildning vid Göteborgs universitet

Karin startade redan under sin tid vid Umeå universitet samarbeten med lärare i olika skolor, idéer som senare utvecklades till en kurs på C/D nivå på Högskolan Väst för lärare. Kursutveckling vid Göteborgs universitet kom till stånd i samband med att Karin fick ett uppdrag från Lärarförbundet och Myndigheten för skolutveckling i samband med att regeringen beslutade om att även förskolan skulle skriva kvalitetsredovisningar. Med anledning av detta beslut utarbetade Skolverket allmänna råd för kvalitet i förskolan om utgavs 2005 och ett år senare allmänna råd för kvalitetsredovisning.

Utifrån en inventering lyftes några områden som viktiga att utveckla; personalens behov av kompetensutveckling främst inom områdena mål och måluppfyllelse, bedömning av barns utveckling och lärande samt inflytande och utvärdering av eget arbete. Karin fick uppdraget att utveckla en kurs benämnd *Aktionsforskning för kvalitet i förskolan*, som gavs första gången 2004 och i vilken 70 förskollärare deltog från sju olika kommuner. Kursen (PDA 107) som omfattade 7,5 hp (i dagens poängbruk) gavs under ett år och lärare som deltog skulle under detta år göra ett eget aktionsforskningsarbete, under handledning av forskare, i egen praktik och presentera det för övriga lärare i kommunen efter avslutad kurs. Kursen gavs varje år på uppdrag till kommuner runt Göteborg men också till Gotland, totalt gavs 10 kurser med olika kommuner vilket också involverade många lärare vid institutionen. Många av lärarna vid institutionen blev involverade i kursen som handledare. Kursen har därefter fortsatt att ges på uppdrag till enstaka kommuner, men utvecklades och breddades till att ges som fristående kurs vid institutionens (för pedagogik och didaktik) ordinarie kursutbud från 2007. Kursen, PDA 104 heter *Aktionsforskning och skolutveckling* och ges fortsatt varje hösttermin vid institutionen (för pedagogik och specialpedagogik). Kursen kom också att bli den första obligatoriska kursen i

det nordiska masterprogrammet i pedagogik med inriktning mot aktionsforskning som inrättades 2011 vid Göteborgs universitet (mer om detta nedan). Kursen i sig satte igång processer i förskolor och för att förskollärarna skulle kunna driva kvalitetsarbetet vidare kontaktade de universitetet för att få ett fortsatt utbyte. I detta skede skapade vi forskningscirklar med fokus på att leda aktionsforskning i egen praktik. Ett arbete som Karin fortsatt utforska tillsammans med två forskare från Australien, Christien Edwards Groves och Peter Grootenboer. De benämner detta ledarskap för professionellt lärande för *mellanledare* och har publicerat tre artiklar i internationella tidskrifter och har en bok under utgivning.

Utbildning vid universitetet i Tromsø

Utvikling av utdanning i aksjonslæring og aksjonsforskning ved universitetet i Tromsø kan deles inn i tre tydlige deler; aksjonslæringsstudier i Sverige, aksjonslæring inn i ny 5-årig lærerutdanning og nytt masterprogram der aksjonsforskning og skoleutvikling er en av tre hovedretninger.

På det første studiet i aksjonslæring i Sverige som blei gjennomført i 1999-2000, deltok 25 studenter, alle lærere fra tre kommuner i den nordlige delen av Sverige. Tom Tiller var faglig leder og Eli var prosjektleder og var ansvarlig for å lede samlingene. I tillegg hadde hun også kontakt med studentene mellom samlingene. Flere av kollegaene ved UiT deltok for å veilede på oppgavene. Det ble brukt både svenske og norske forelesere. Hensikten med studiet var at lærerne skulle utforske og endre sin praksis på en systematisk måte i samarbeid med kollegaer. Studiet var på 15 studiepoeng og ble organisert som et deltidsstudium over to termin og bestod av to studiesamlinger og fire videokonferanser. Mellom samlingene var studentene organisert i lokale refleksjonsgrupper der en av medstudentene hadde tid avsatt til å lede gruppa. Studentenes utviklingsprosjekt i egen praksis var utgangspunkt for den skriftlige delen av eksamen. Muntlig eksamen ble gjennomført ved UiT. 23 lærere fullførte studiet.

Studietilbudet i Nord-Sverige var det første studietilbudet i aksjonslæring som var utviklet og prøvd ut i regi av UiT. Erfaringene med dette studiet ble brukt til å utvikle studietilbud i aksjonslæring på 30 studiepoeng på Gotland som foregikk i perioden 2001-2008. Alle studiesamlingene foregikk på Gotland og muntlig eksamen ble også gjennomført der. Først var det to kull på 25 hver

som tok 30 studiepoeng over 1 ½ år og deretter startet man med mastertilbud i aksjonslæring. I alt 15 studenter gjennomførte studiet på masternivå.

I 2001 startet UiT opp med masterstudium i aksjonslæring for 75 lærere i Helsingborg. De første kullene startet høsten 2001 og de siste tok eksamen våren 2008. I alt 30 hadde fullført sin master da avtalen mellom UiT og Helsingborg var avslutta. Rachel Jakhelln var prosjektleder i Helsingborg. På Høgskolen i Halmstad ble det i regi av UiT gjennomført en magister i aksjonslæring for 25 lærere der Torbjørn Lund var prosjektleder. Dette studietilbudet var et samarbeid med 5 kommuner. På alle studiene deltok en stor gruppe kollegaer fra UiT som veiledere og sensorer. Kursen overtoks sedan av Högskolan i Halmstad med Anki Wennergren som ansvarig. Eli skrev sin avhandling i 2007 med utgangspunkt i intervju med lærerne som deltok på det første kullet i aksjonslæring i Nord Sverige (Furu, 2007).

I 2010 startet UiT som den første i landet med en 5-årig master i lærerutdanning for trinn 1-7 og trinn 5-10. Flere pedagoger som tidligere hadde drevet aksjonslæringsstudier i Sverige, deltok i utforming av emneplanene i pedagogikk på de nye lærerutdanningene. På bachelornivå ble det lagt inn i emneplanen for pedagogikk at studentene skulle gjennomføre et aksjonslæringsprosjekt i praksisskolen det tredje året de var inne på studiet. Dette prosjektet skulle danne utgangspunkt for en skriftlig eksamensoppgave. Etter hvert ble også aksjonslæring lagt inn i emneplanen for lektorutdanningen for trinn 8-13 og PPU. Der hadde man tidligere krav om å skrive en utviklingsoppgave, og den ble nå omformet til å bli aksjonslæringsoppgave. Flere av lærerstudentene har deltatt på NORALF-konferanser (se nedenfor) der de har presentert sine aksjonslæringsoppgaver.

UiT startet høsten 2017 opp med masterprogrammet *Ledelse og profesjonell utvikling i utdanningssektoren* med fordypning innenfor utdanningsledelse, veiledning eller aksjonsforskning og skoleutvikling. I tillegg til fordypningsområdet velger studentene 15 stp fra en av de to andre fordypningsområdene. Det betyr at i tillegg til de studentene som skriver en masteroppgave i aksjonsforskning og skoleutvikling, kan flere velge et emne fra dette fordypningsområdet. Oppbyggingen av emnene i aksjonsforskning og skoleutvikling bygger på de planene som ble utviklet i den nordiske mastergraden i aksjonsforskning (NOMIA) fra 2011 og som ble gjennomført med både norske og svenske studenter i perioden 2012-2016.

Oppsummering: Fra 1999 da UiT startet det første betalingsstudiet i aksjonslæring i Sverige, tok det 18 år til vi fikk aksjonsforskning som eget

mastertilbud ved UiT. Erfaringene fra det Nordiske masterprogrammet (NOMIA), har vært viktig for å bygge opp det nye masterprogrammet ved UiT.

Utveckling av Nordiskt masterprogram

Det samarbeide som utvecklats mellan UiT och GU kring aktionsforskning för utveckling av egen praktik samt hur det även kunde utgöra ett innehåll i kursutbudet på universiteten gjorde att fyra av nätverkets deltagare (Karin, Eli, Anette, Torbjørn) började fundera över ett nordiskt masterprogram i aktionsforskning. Arbetet genom att sätta samman ett innehåll för ett sådant program och hur det skulle byggas upp påbörjades våren 2010. En utbildningsplan fanns klar inför fakultetsnämndens sammanträde i juni 2010, vilken bifölls. Programmet kom att heta *Nordiskt masterprogram i pedagogik med inriktning mot aktionsforskning* (NoMiA) för att passa in i fakultetens huvudområden. En norsk utbildningsplan upprättades för att antas vid UiT, men där fanns inte möjlighet att inrätta nya masterprogram. Denna möjlighet kom 2017, sex år senare (se tidigare redovisning).

Efter detta beslut startade arbetet med programmets obligatoriska kursutbud. De fyra forskarna reste till Fuengirola för att gemensamt och avskilt kunna ta sig an uppgiften. Fuengirola har därefter tjänat som en plats för skrivarinernat varje vår för det nordiska nätverket. De obligatoriska kurserna var fem till antalet, varav en var examensarbetet om 30hp. En tydlig tanke genom kursutbudet var att den första kursen skulle utgå från praktiken och att ett praktiskt aktionsforskningsarbete skulle genomföras (PDA 104) medan nästa kurs skulle sätta in aktionsforskning i ett vetenskapsteoretiskt perspektiv och dess plats inom nordisk aktionsforskning (PDA 109). Påföljande år inriktades kursen mot skolreformer, ledarskap och organisation (PDA 110) och den fjärde kursen riktades mot kunskapsteori (PDA 111) och innehöll arbete med ett PM för kommande examensarbete. Utöver nämnda obligatoriska kurser erbjöds valbara kurser om 30 hp inriktade mot handledning, ledarskap, vuxnas lärande samt ämnesdidaktiska kurser.

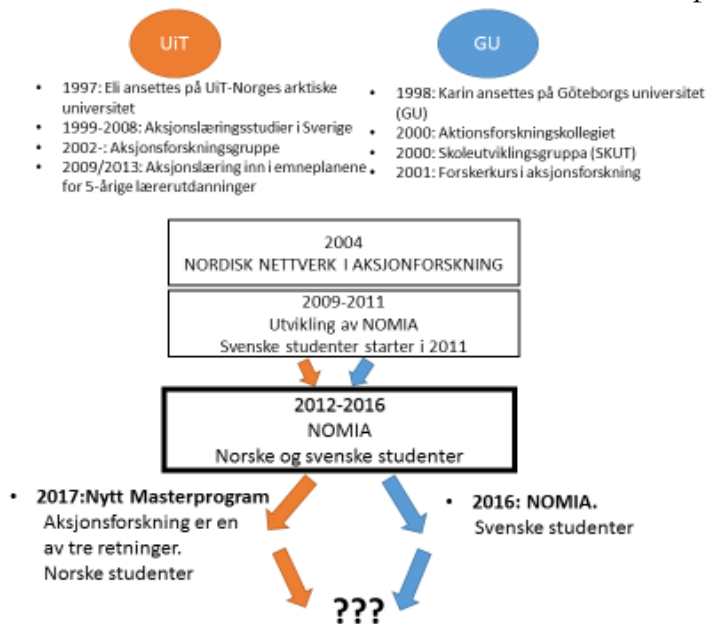
Hösten 2011 började programmet på halvfart med Karin som programledare. Åtta studenter antogs till programmet av vilka fem fullföljde det med examination fyra år senare. 2012 antogs 14 studenter från Norge i samarbete med Harstad och Tromsø kommuner, då inte UiT hade eget program (se ovan). Eli och Torbjørn genomförde undervisningen på uppdrag av GU. Under dessa år utvecklades former för samarbete och utbyte mellan

UTBILDNING

såväl lärare som studenter. Ett naturligt inslag blev NORALF konferensen där studenterna skulle presentera sitt första aktionsforskningsarbete från kursen PDA 104. Programmet har antagit studenter varje år vid GU sedan dess start och från hösten 2017 antas studenter på en master med inriktning mot aktionsforskning vid UiT. Anette tog över programledarskapet och Karin blev vetenskaplig ledare för programmet 2016. Planer finns att från 2019 också kunna erbjuda programmet på distans.

Utveckling av aktionsforskning över tid

I nedanstående figur försöker vi visa hur arbetet pågått parallellt mellan lärosätena och hur de strålat samman vid vissa tidpunkter.

Sammanfattningsvis visar detta avsnitt på hur utveckling sker parallellt vid våra respektive universitet i Norge och Sverige och hur vi lyckats fånga tidpunkter där vi kunnat göra något gemensamt i nätverket. Planerna på ett masterprogram med dess ingående kurser har varit lyckosamt och vi ser fram emot fortsatt samarbete nu när utbildningen bedrivs både vid universitetet i Tromsø och vid Göteborgs universitet.

4. Samverkan

Nätverket har en stark identitet i att kunskap skapas tillsammans med andra och i detta fall med yrkesverksamma i förskolor och skolor. Här innefattas alla olika kategorier som har betydelse för skolans utveckling. Ett sätt att få möjligheter till att komma samman för både erfarenhetsutbyte och en vetenskaplig fördjupning var att starta konferenser. Dessa konferenser, som senare fick namnet NORALF, betonar dialogen vid mötena varför konferenserna tog form som dialogkonferenser med rötter i den nordiska (fram för allt den norska) arbetslivsforskningen. I den forskning som bedrevs inom arbetslivsinstitutet i Oslo betonades delaktigheten bland alla anställda att på ett demokratiskt sätt ta del av och uttrycka sin åsikt inför kommande beslut om förändringar. Dialogkonferensen var därför uppbyggd på ett särskilt sätt som kan beskrivas i fyra rum. Under en dialogkonferens deltog deltagarna i samtliga rum. Två av dem riktas till samtliga deltagare då en forskare ger en föreläsning om det aktuella ämnet, och vid det andra tillfället presenteras ett exempel från praktiken. I de övriga två rummen sker gruppdiskussioner heterogent och därefter homogent.

NORALF konferenserna startade med en sammankomst i Fristad utanför Göteborg 2005 och har därefter genomförts varannan gång i Tromsø och Göteborg med upp till 100 deltagare. Varje konferens varar i två dagar och har ett tema som återspeglar aktuella frågor i samhällsdebatten kring skolutveckling. Nedan återges var de konferenser som genomförts hållits samt dess tema.

Tabell 1: Översikt av tid, plats och innehåll i NORALF konferenser över tid

Tidpunkt	Ort	Innehåll
2005 (aug)	Fristad	Aktionsforskning i olika praktiker
2006 (maj)	Tromsø	Aktionsforskning under midnatsolens lys. Kunnskapsutvikling i møtet mellom praktikere og forskere
2007 (sept)	Göteborg	Praxis och professionell utveckling
2009 (maj)	Tromsø	Gi næring til praxis
2010 (sept)	Göteborg	Delaktighet, ledarskap & pedagogisk utveckling i praktiken
2012 (maj)	Tromsø	Partnerskap i danning og kunnskapsutvikling
2013 (sept)	Göteborg	Tid och rum för professionell utveckling - Hur kan aktionsforskning möjliggöra social förändring?
2015 (maj)	Tromsø	Lærerprofesjon i endring og utvikling - Hvilke muligheter gir det for aksjonsforskning og aksjonslæring?
2016 (okt)	Göteborg	Betydelsen av ett mellanledarskap för skolans utveckling
2018 (maj)	Tromsø	Å forske i egen praksis – profesjonalisering av læreryrket

5. Nätverket i ljuset av teorin av praktikarkitekturer

Som framkommit i de tidigare kapitlen har det nordiska nätverket också haft ett intensivt utbyte med det internationella nätverket PEP. En viktig utveckling i detta samarbete har varit att använda och utveckla teorin om praktikarkitekturer, som använts i de publikationer som skrivits gemensamt med forskare från olika länder. I denna avslutande del gör vi en översiktlig analys av arbetet i vårt nätverk i ljuset av teorin av praktikarkitekturer. För en mer utarbetade analyser av både tradition och innehåll i nordisk utbildning och aktionsforskning se Rönnerman & Salo, (2012, 2014, 2017); Rönnerman, Furu & Salo (2008); Rönnerman, Salo, Furu, Lund, Olin & Jakhelln, (2016).

Teorin om praktikarkitekturer tillhör gruppen praktikteorier i den mening att studieobjektet är praktiken inte individerna. En praktik ses här som en rad aktiviteter som hänger samman i tid och rum. Allt som sägs och görs formar praktiken. För att även få syn på relationer till människor och ting lade Kemmis och Grootenboer till relaterande och beskriver att praktiken utgörs i en väv av *sägande, görande och relaterande* (Kemmis och Grootenboer, 2008; Kemmis m.fl., 2014) i olika ”sociala projekt” (såsom kompetensutveckling eller undervisning), där ”projektet” är det övergripande som ger praktiken mening och sammanhang. Projektet är det som syftar mot något. I vårt fall med det nordiska nätverket kan vi säga att projektet var att få möjlighet att träffas och diskutera erfarenheter och aktuell forskning, men också att planera för fortsatt arbete genom deltagande i konferenser och gemensamma publikationer. Praktiken kan då sägas bestå av de *sägande, görande, relaterande* som uppstod när vi som nätverk träffades. I våra möten pratade vi ett särskilt språk som tagit intryck av aktuell forskning, policy och andra uttryck kring utbildningsvetenskap och aktionsforskning. Vi gjorde något tillsammans som kunde vara att skriva en powerpoint till en konferens, skriva anteckningar från mötet. Emellanåt delade vi in oss i grupper för mer specifikt gemensamt skrivande. Under våra möten relaterade vi också till varandra men också till de artefakter som fanns i rummet (till exempel dator, möbler, projektor etc).

Dessa arrangemang är av tre slag och formerar tre typer av rum:

- De kulturella-diskursiva arrangemangen kommer till uttryck i ett semantiskt rum där särskilt *sägande* existerar eller utvecklas när lärare och elever använder eller utvecklar ett delat språk så att de kan skapa gemensamma betydelser och ömsesidiga förståelser om vad de gör och vad de vet,
- De materiella-ekonomiska arrangemangen kommer till uttryck i ett fysiskt tidrum där särskilt *görande* inträffar när lärare och elever möts på plats i tid och rum för att arbeta med varandra och engagera sig i gemensamma aktiviteter, och
- De sociala-politiska arrangemangen kommer till uttryck i ett socialt rum där särskilt *relaterande*, sätt att relatera och relationer existerar eller utvecklas när lärare och elever bildar olika slags roller och relationer genom sina gemensamma möten.

Arrangemangen är enbart analytiskt åtskilda och möjliggör och begränsar vad som kan ske i praktiken när nätverket möts. Med hjälp av dessa villkor som arrangemangen utgör kan vi få en förståelse för hur de möjliggjort och begränsat våra ständigt återkommande möten.

De *kulturella-diskursiva arrangemangen* påverkade tidigt vad vi pratade om, då vi initialt ville gå tillbaka till grunderna i nordisk utbildning med bildning och folkbildning som starka komponenter. Genom att läsa litteratur fick vi också tillgång till begrepp för att beskriva historien kopplat till aktionsforskning. Aktionsforskning fanns i vår historia, men inte inom utbildningssektorn. I detta arbete kunde vi se hur *sägandet* kring bildning, folkbildning och aktionsforskning hängde samman och kom att utgöra ett viktigt fundament för nätverket.

De *materiella-ekonomiska arrangemangen* påverkade vad som var möjligt att göra, hur vi kunde träffas och var. Tidigt utvecklade vi en strategi om att alltid förlägga en nätverksträff en dag innan en konferens. Detta, eftersom det var möjligt att få medel för resor till en konferens men inte nödvändigtvis till ett nätverksmöte. Som forskare hade vi alla bärbara datorer vilket möjliggjorde att visst institutionellt arbete kunde genomföras parallellt med nätverksmötet. Om konferensen var i något av våra egna länder, kunde vi också få tillgång till lokaler för mötena. I annat fall försökte vi träffas på gemensamma ytor på något hotell. Över tid kan vi konstatera att vi genom våra nätverksmöten har haft ett fokus på *görande* och både presenterat på konferenser och publicerat oss internationellt.

De *sociala-politiska arrangemangen* berör relationer mellan oss och till ting. Här kan framför allt makt och solidaritet bli tydliga. Vid våra möten har vi lagt stor vikt vid sociala aktiviteter så vi ska kunna utveckla relationer till varandra. Men dessa sociala aktiviteter har också tydligt byggt på vad vi gör vid vår egen institution så att kontakter kan byggas upp för utbyte av erfarenheter och kunskap. Detta har också medfört att inom nätverket har personer bjudits in från ett annat land för att ge en föreläsning eller seminarium kring en aspekt av aktionsforskning. En särskild känslighet har funnits gentemot alla de reformer som lanserats för utbildningssektorn. Dessa har inspirerat fortsatta kontakter och jämförelser mellan de tre länderna, ett projekt som fortsatt pågår. Ledningen av nätverket har inte byggt på en hierarkisk organisation utan här valdes ett delegerat ledarskap med en person från varje land som koordinator samt beslutsfattande möten när alla deltog. Efter 15 år kan vi se att *relaterande* har möjliggjorts genom de sätt vi organiserat nätverket där solidaritet gått före maktaspekter.

Referenser

- Kemmis, S. & Smith, T.J. (Eds.). (2008). *Enabling praxis: Challenges for education*. Rotterdam: Sense Publishers.
- Kemmis, S., Wilkinson, J., Edwards-Groves, C., Hardy, I., Bristol, L. & Grootenboer, P. (2014). *Changing education: Changing practices*. Singapore: Springer Education.
- Rönnerman, K., & Salo, P. (2012). 'Collaborative and action research' within education. *Nordic Studies in Education* 32(1) s. 1-16.
- Rönnerman, K., & Salo, P. (Red.) (2014). *Lost in Practice: Transforming Educational Action Research*. Rotterdam: Sense Publishers.
- Rönnerman, K., & Salo, P. (2017). Action Research Within the Tradition of Nordic Countries. In L. Rowell, C. Bruce, J. M. Shosh & M. Riel (EDS), *The Palgrave International Handbook for Action Research*, 455-469. New York: Palgrave macmillian.
- Rönnerman, K., Furu, E. M., & Salo, P. (Red.) (2008). *Nurturing Praxis: Action research in partnerships between school and university in a Nordic light*. Rotterdam: Sense Publishers.
- Rönnerman, K., Furu, E. M., & Salo, P. (Red.) (2008). *Nurturing Praxis: Action research in partnerships between school and university in a Nordic light*. Rotterdam: Sense Publishers.
- Rönnerman, K., Salo, P., Furu, E.M., Lund, T., Olin, A., & Jakhelln, R. (2016). Bringing ideals into dialogue with practices: on the principles and practices of the Nordic Network for Action Research. *Educational Action Research* 24, 46-64.

6. Slutord

Genom denna tillbakablick kan vi konstatera att det varit viktiga år där det nordiska nätverket etablerats och byggts upp gemensamt. Utifrån teorin om praktikteorier kan vi tacka våra respektive institutioner som på många sätt möjliggjort denna uppbyggnad genom bidrag till resor och tillhandahållande av lokaler när vi varit på egen institution (materiella-ekonomiska arrangemang). Vi kan också tacka oss själva för det utbyte vi haft i de samtal där vi både diskuterat erfarenheter baserade på egen utbildningskultur och internationell forskning som gett oss nya begrepp för att förstå vad som sker med utbildning i ett globalt sammanhang (kulturella-diskursiva arrangemang). Ett litet tack går också till våra respektive regeringar som inspirerat oss med nya frågor genom alla de reformer som tillförts utbildningsfältet. Sist men inte minst tackar vi varandra för femton år av gemenskap som inspirerat oss till fortsatta projekt, konferensmedverkan och publiceringar (sociala-politiska arrangemang). Med denna rapport lämnar vi nu nätverket som koordinatörer men finns självklart med som fortsatta deltagare.

Karin, Eli, Petri

7. Publikationer ett urval

Genom planering av innehåll och konferensdeltagande har nätverket hållit sitt intresse levande i närmare 15 år. Under denna tid har också ett flertal publikationer tillkommit. Vi väljer här ett urval och koncentrerar oss på de böcker och artiklar som producerats av forskare i nätverket och som är skrivna inom det fält vi önskat utveckla. I några av dessa ingår också forskare från det internationella nätverket, vilket att även samverkan med det internationella nätverket bidragit till vår publicering. Vi har också valt att presentera de avhandlingar som nätverkets deltagare publicerat.

Böcker

- Furu, E. M., Lund, T. & Tiller, T. (Red.) (2007). *Action research. A Nordic Perspective*. Kristiansand: Høyskoleforlaget.
- Nylund, M., Sandback, C., Wilhelmsson, B. & Rönnerman, K. (2010). *Aktionsforskning i förskolan - trots att schemat är fullt*. Stockholm: Lärarförbundets förlag.
- Rönnerman, K. (Red.) (2004). *Aktionsforskning i praktiken: erfarenheter och reflektioner*. Lund: Studentlitteratur.
- Rönnerman, K. (Red.) (2012). *Aktionsforskning i praktiken - förskola och skola på vetenskaplig grund*. Lund: Studentlitteratur.
- Rönnerman, K., & Salo, P. (Red.) (2014). *Lost in Practice: Transforming Educational Action Research*. Rotterdam: Sense Publishers.
- Rönnerman, K., Furu, E. M., & Salo, P. (Red.) (2008). *Nurturing Praxis: Action research in partnerships between school and university in a Nordic light*. Rotterdam: Sense Publishers.
- Rönnerman, K., Olin, A., Furu, E. M., & Wennergren, A. (Red.) (2016). *Fångad av praktiken: Skolutveckling genom partnerskap*. RIPS-rapport Nr. 11 Göteborg: Göteborgs universitet, institutionen för pedagogik och specialpedagogik.

- Røvik, K.A., Eilertsen, T.V., & Furu, E. M. (Red.) (2014). *Reformideer i norske skole. Spredning, oversettelse og implementering*. Oslo: Cappelen Damm Akademiske.
- Tiller, T. (Red.) (2004). *Aksjonsforskning i skole og utdanning*. Kristiansand: Høyskoleforlaget

Avhandlingar

- Andreassen, S-E. (2016). *Forstår vi lærerplanen?* Doktorgradsavhandling. UiT.
- Furu, E. M. (2007). *Rak lærertrygg. Aksjonslæring i skolen*. Doktorgradsavhandling. UiT.
- Forsman, L. (2006). *The cultural dimension in focus: Promoting awareness of diversity and respect for difference in a Finland-Swedish EFL classroom*. Åbo: Åbo Akademi University Press.
- Gustafson, Niklas (2007). *Lärare i en ny tid, om grundskollärares förhandlingar av professionella identiteter*. (Akad. Avhandling). Doktorsavhandlingar i Pedagogiskt arbete nr 35. Malmö Studies in Educational Sciences Nr 53. Umeå universitet och Malmö högskola. http://muep.mau.se/bitstream/handle/2043/10136/Avh_2008169_NGustafson_S5_C_NYast.pdf;jsessionid=137BC19A582751E27C2B755554A094F2?sequence=1
- Gyllander Torkildsen, Lisbeth (2016). *Bedömning som gemensam angelägenhet - enkelt i retoriken, svårare i praktiken. Elevers och lärares förståelse och erfarenheter*. (Akad. Avhandl). Gothenburg studies in Educational Sciences 387. Göteborg: Göteborgs universitet Acta Universitatis Gothoburgensis. https://gupea.ub.gu.se/bitstream/2077/42264/4/gupea_2077_42264_4.pdf
- Jakhelln, R. (2011). *Alene- sammen. Nyutdannede læreres profesjonslæring i veiledning og kollegial samhandling*. Doktorgradsavhandling. UiT.
- Karlberg-Granlund, G. (2009). *Att förstå det stora i det lilla. Byskolan som pedagogik, kultur och struktur*. Doktorsavhandling. Pedagogiska fakulteten, Åbo Akademi i Vasa. Åbo: Åbo Akademis förlag. Tillgänglig <https://oa.doria.fi/handle/10024/43691>
- Langelotz Lill (2014). *Vad gör en skicklig lärare? En studie om kollegial handledning som utvecklingspraktik*. (Akad. Avhandl). Gothenburg studies in Educational Sciences 348. Göteborg: Göteborgs universitet Acta Universitatis Gothoburgensis. https://gupea.ub.gu.se/bitstream/2077/34853/1/gupea_2077_34853_1.pdf
- Madsen, J. (2008). *”Vi snakker liksom bare, men gjør ikke noe med det”: forpliktende, forskende samarbeid i skoleutvikling*. Doktorgradsavhandling. UiT.

- Nehez, Jaana (2015). *Rektorers praktiker i möte med utvecklingsarbete. Möjligheter och hinder för planerad förändring*. (Akad. Avhandl). Gothenburg studies in Educational Sciences 377. Göteborg: Göteborgs universitet Acta Universitatis Gothoburgensis.
https://gupea.ub.gu.se/bitstream/2077/40535/3/gupea_2077_40535_3.pdf
- Nyvaller, Monica (2015). *Pedagogisk utveckling genom kollegial granskning: Fallet Lärande Besök utifrån aktör-nätverksteori*. (Akad. Avhandl). Gothenburg studies in Educational Sciences 237. Göteborg: Göteborgs universitet Acta Universitatis Gothoburgensis.
https://gupea.ub.gu.se/bitstream/2077/38862/2/gupea_2077_38862_2.pdf
- Olin, A. (2007). *Skolans mötespraktik. En studie om skolutveckling genom yrkesverksammas förståelse*. (Akad. Avhandling). Gothenburg studies in Educational Sciences. Göteborg: Göteborgs universitet Acta Universitatis Gothoburgensis.
https://gupea.ub.gu.se/bitstream/2077/20508/1/gupea_2077_20508_1.pdf
- Pörn, M. (2004). *Suomen tunnekausatiiviverbit ja niiden lausemaiset täydennykset*. Helsinki: Suomen kirjallisuuden seura.
- Rönnerman, K. (1993). *Lärarinnor utvecklar sin praktik. En studie av åtta utvecklingsarbeten på lågstadiet*. (Akad. Avhandling). Umeå: Umeå universitet, institutionen för pedagogik. <https://www.diva-portal.org/smash/get/diva2:156259/FULLTEXT01.pdf>
- Salo, P. (2002). *Skolan som mikropolitisk organisation. En studie i det som skolan är*. Åbo: Åbo Akademis förlag.
- Tyrén, Lena (2013). *"Vi får ju inte riktigt förutsättningarna för att genomföra det som vi vill". En studie om lärares möjligheter och hinder till förändring och förbättring i praktiken*. (Akad. Avhandling). Gothenburg studies in Educational Sciences 337. Göteborg: Göteborgs universitet Acta Universitatis Gothoburgensis.
https://gupea.ub.gu.se/bitstream/2077/32755/1/gupea_2077_32755_1.pdf
- Wennergren, Ann-Christine (2007). *Dialogkompetens i skolans vardag: En aktionsforskningsstudie i hörselklassmiljö*. (Akad. Avhandling). Institutionen för pedagogik och lärande, Nr. 34. Luleå tekniska universitet, Piteå, Sverige.
<http://ltu.diva-portal.org/smash/get/diva2:990209/FULLTEXT01.pdf>

Artiklar

- Aspfors J., Michaela Pörn, M., Forsman L., Salo, P. & Karlberg-Granlund, G. (2015). The researcher as a negotiator - exploring collaborative professional development projects with teachers. *Education Inquiry*, 6(4), 1-16.

- Edwards-Groves, C., Olin, A., & Karlberg-Granlund, G. (2016). Partnership and Recognition in Action Research: understanding the practices and practice architectures for participation and change. *Educational Action Research*, DOI:10.1080/09650792.2015.1129983
- Hardy, I., Rönnerman, K., Moksnes Furu, E, Salo, P. & Forsman, L. (2010). Professional development policy and politics across international contexts: from mutuality to measurability. *Pedagogy, Culture and Society* 18(1), 81-92.
- Hardy, I, Rönnerman, K. & Salo, P. (2015). 'Bildung' and Educational Action Research: Resources for hope in neoliberal times. *Educational Action Research*. doi:10.1080/ 09650792.2015.1012175
- Olin, A., Karlberg-Granlund, G., & Furu, E. M. (2016). Facilitating democratic professional development: Exploring the double role of being an academic action researcher. *Educational Action Research* 24(3), 424-441.
- Rönnerman, K., & Salo, P. (2012). 'Collaborative and action research' within education. *Nordic Studies in Education* 32(1) s. 1-16.
- Rönnerman, K., & Olin, A. (2013). Kvalitetsarbete i förskolan belyst genom tre ledningsnivåer. *Pedagogisk forskning i Sverige* 18(3-4) s. 175-196.
- Rönnerman, K., & Salo, P. (2017). Action Research Within the Tradition of Nordic Countries. In L. Rowell, C. Bruce, J. M. Shosh & M. Riel (EDS), *The Palgrave International Handbook for Action Research*, 455-469. New York: Palgrave macmillian. DOI: <https://doi.org/10.1057/978-1-137-40523-4>
- Rönnerman, K. Salo, P. Furu, E.M., Lund, T. Olin, A., & Jakhelln, R. (2016). Bringing ideals into dialogue with practices: on the principles and practices of the Nordic Network for Action Research. (In Special Issue, Action Research Networks: Prospects and Challenges of Greater Global Connectivity, Guest Editors: L. Rowell & J. Shosh). *Educational Action Research* 24, 46-64. DOI: <https://doi.org/10.1080/09650792.2015.1069751>
- Rönnerman, K., Edwards-Groves, C., & Grootenboer, P. (2017). The practice architectures of middle leading in early childhood education. *International Journal of Child Care and Education Policy* 11(8), 2-20.
- Salo, P., & Rönnerman, K. (2013). Teachers' professional development as enabling and constraining dialogue and meaning-making in Education for All. *Professional Development in Education* 39(4) s. 596-605.
- Salo, P., Nylund, J. & Stjernström, E. (2014). On the practice architectures of instructional leadership. *Educational Management Administration & Leadership* 1-17, doi:10.1177/1741143214523010.

PUBLIKATIONER

- Wilkinson, J., Olin, A., Lund, T., Ahlberg, A., & Nyvaller, M. (2010). Leading praxis: Exploring educational leadership through the lens of practice architectures. *Pedagogy, Culture and Society*, 18(1), 67-80.
- Wilkinson, J, Rönnerman, K. Bristol, L. & Salo, P (2017). Practice traditions of researching leadership across national contexts. In J. Wilkinson & L. Bristol (eds.) *Educational Leadership as a Culturally-Constructed Practice. New directions and possibilities* (pp. 152-170) London, New York: Routledge.
- Wennergren, A-C., & Rönnerman, K. (2006). The relation between tools used in action research and the zone of proximal development. *Educational Action Research* 14(4) s. 547 - 568.